

Bilanțuri 2008

Nu mai putem trăi izolați ca pe vremea sovietică, e necesar să ne impunem în circuitul universal al valorilor, dacă dorim să ne dezvoltăm economia, să trăim omenește și să ne integrăm cu demnitate în UE.

Acad. Gheorghe DUCA, președinte al Academiei de Științe:

„Vreau să obținem măcar un Premiu Nobel pentru Știință...”

Acad. Gheorghe Duca a intrat în topul celor mai influenți moldoveni ai anului 2008, an în care a fost reales pentru un nou mandat de președinte al Academiei de Științe a Moldovei (AȘM) cu doar un vot împotriva (158 pro). Tot în 2008 a fost ales membru al Academiei Europene de Științe și Arte cu sediul la Salzburg (Austria) pentru fondarea unei noi direcții în știință - Chimia Ecologică și pentru contribuția la integrarea comunității științifice din R. Moldova în UE. Colectia „Lumea vegetală și animală a Moldovei” inițiată de acad. Gheorghe Duca și editura „Știința” s-a învrednicit de prestigiosul premiu „Grigore Antipa” al Academiei Române. Organizația Euroasiatică de Brevete i-a acordat Medalia de Aur „V. I. Blinikov” pentru contribuții în domeniul invenției și brevetării. Pe parcursul anului, a avut zeci de recenzii în reviste internaționale și a devenit coproprietar a încă 12 brevete de invenție, însumând în prezent circa 110 brevete de invenție.

- **Domnule academician Gheorghe Duca, pentru a fi în unison cu atmosfera care mai persistă a sărbătorilor de iarnă, voi spune că anul 2008 a fost pentru dvs. unul cu „semne bune, brazdă adâncă și belșug”. Felicitări, la mai mult și la mai mare!**

- Vă mulțumesc mult. A fost cu adevărat un an plin de evenimente. AȘM a fost gazda mai multor conferințe internaționale, realizările savanților din R. Moldova devin tot mai cunoscute și mai apreciate în UE, SUA, China și Rusia. Am reușit prin încheierea mai multor acorduri să extindem parteneriatul cu cele mai prestigioase structuri internaționale, grație acestora savanții de la Chișinău au lumină verde la revistele științifice și fondurile din Occident. În prezent, s-a majorat numărul savanților din R. Moldova care pleacă peste hotare la conferințe științifice, stagii, obțin granturi pentru institutele lor. Trebuie să vă spun că știința din Moldova are cu ce se lăuda, avem unele performanțe unice în lume, problema noastră e că nu suntem cunoscuți și aceasta din cauză că valorile de aici nu circulă în exterior. Nu mai putem trăi izolați ca pe vremea sovietică, e necesar să ne impunem în circuitul universal al valorilor, dacă dorim să ne dezvoltăm economia, să trăim omenește și să ne integrăm cu demnitate în UE.

- **Care dintre evenimentele amintite v-a marcat cel mai profund?**

- Recunosc că cel mai emoționant moment a fost totuși realegerea mea în funcția de președinte al AȘM. Nu

m-am așteptat la o asemenea susținere aproape unanimă. Înțeleg că a fost, în primul rând, un vot de apreciere a reformei în AȘM, chiar dacă a fost destul de dură, dar care a început să dea rezultate palpabile pentru oamenii de știință. În al doilea rând, cred că a fost un vot de încredere că voi aduce în mediul academic pacea sufletească, confortul intelectual și bunăstarea mult așteptată de savanți. Le mulțumesc pentru încredere și promit să nu-i dezamăgesc. Mai este mult de muncă, dar cu un colectiv unit, călit, poți răsturna și munți. Aș dori ca în timpul vieții mele Chișinăul să obțină măcar un Premiu Nobel pentru Știință și voi face tot ceea ce îmi stă în putere ca să le creez condiții de afirmare savanților talentați.

- **Conducătorii caută, de obicei, să culeagă roade imediate, dvs. investiți, însă, cu multă răbdare în viitor. Deschiderea în premieră, în anul 2008, a Liceului Academic și a Universității Academice - instituții de învățământ ale AȘM - constituie un exemplu elocvent. În ce măsură sunt justificabile speranțele investite de dvs. în tânăra generație de elevi dotați, tineri cercetători, inventatori, câtă vreme știința nu este o afacere profitabilă în R. Moldova, iar tinerii stau mereu cu ochii pe harta turistică a SUA sau a UE?**

- Speranțele sunt foarte mari și absolut justificate. Vă puteți imagina secolul XXI, în care concurența dintre națiuni, state va deveni una acerbă - fără tehnologii avansate, fără economie performantă?!

Sigur că nu! Și dacă noi nu vom avea grijă să pregătim de pe acum câteva generații toabă de carte, cu mintea ageră, pragmatică, cu limbi străine vorbite fluent, fără complexe de inferioritate, capabile să facă față noilor provocări ale lumii moderne, atunci nu vom putea rezista ca popor în luptă pentru supraviețuire. Ca oameni de știință, cunoscători ai evoluției lumii, ai psihologiei sociale și politice, nu putem admite ca națiunea noastră să fie tratată ca rasă inferioară, exportatoare de brațe ieftine după realitățile dure pe care le trăiește mapamondul, aceste rațiuni nu sunt utopii și mă bucur că președinția a susținut demersul comunității științifice. Astfel încât noi nu investim doar speranțe, precum v-ați exprimat, dar și bani, conștienți fiind de faptul că nu suntem un stat atât de bogat ca să aruncăm banii pe politici, strategii ieftine. Liceul Academic și Universitatea Academică sunt pentru eco-

nomia R. Moldova, stat mic, o soluție inteligentă cu bătaie lungă. Sunt convins că acești tineri dotați vor demonstra că știința, inovarea sunt profitabile la noi acasă și atunci de ce ar accepta ei condiția de a pleca peste hotare, unde oricât ar fi de buni, totuna vor rămâne niște străini?!...

- **Câți elevi și studenți au fost înmatriculați în anul de debut - 2008 - și care va fi capacitatea deplină a acestor două instituții de învățământ?**

- În vara trecută, au fost înmatriculați la studii, în bază de concurs, 44 de elevi la Liceu și 72 de masteranzi la Universitate, aceștia fiind absolvenți ai universităților din R. Moldova. Capacitatea deplină va fi de circa 200 de elevi la Liceu (cl. X, XI, XII, profil real și umanist) și de circa 700 de studenți la Universitate (ciclul I - trei ani, licențiat, ciclul II - doi ani, masterat și ciclul III - trei-patru ani, doctorat). La Universitate vor fi trei facultăți: Științe ale na-

turii, Științe exacte și Științe socio-umanistice. Precizez că ambele instituții au un statut public, național.

- **Am aflat că ați stabilit deja unele parteneriate internaționale de perspectivă pentru Universitatea Academică; despre ce este vorba?**

- Grație relațiilor pe care le are AȘM, patru masteranzi își fac studiile la celebrul Centru de cercetări nucleare din Dubna, Rusia. Am încheiat un acord de colaborare cu Universitatea „St. John” din Italia. Vom semna în curând un acord de participare la pregătirea doctoranzilor în cadrul Școlii Doctorale Francofone. Am câștigat, de asemenea, un proiect *Tempus*, într-un consorțiu de șapte universități internaționale, care prevede transformarea Universității AȘM într-o universitate antreprenorială, or, precum se știe, practica bate gramatica. Liceul va fi susținut și de instituții de prestigiu din Occident. Prin aceste colaborări, atragem și fonduri externe.

- **În contextul înființării la Chișinău a Liceului Academic și a Universității Academice, AȘM și dvs. personal ați fost supuși unui tir de acuzații, potrivit cărora aceste instituții ar fi inutile, ar fi o irosire de bani din buget, ar fi niște instituții destinate, de fapt, fiilor de no-menclaturiști sau de „bani gata”. Ce părere aveți despre o asemenea abordare a lucrurilor?**

- Nu sunt omul replicilor, chiar și la supărare, accept critica argumentată și îmi pare rău când cineva, fără să se documenteze, face declarații iresponsabile. În lipsa unor resurse naturale, care i-ar permite relansarea economică și democratizarea societății, R. Moldova nu are o altă soluție decât să-și valorifice resursele umane, capitalul intelectual, care cer investiții minime pentru scopuri maxime. Liceul și Universitatea nu sunt deloc invenții ale mele, ci „găselnițe” ale Occidentului, ale vecinilor noștri, care au înțeles că pot ieși din criză doar cu ajutorul realizărilor științei, a tehnologiilor performante implementate în producție. În SUA, Canada, Australia funcționează academii și institute pentru copiii dotați;

în Israel, Italia, Serbia - centre de educație științifică; în Germania, România - centre de excelență; în Rusia, Estonia - școli specializate afiliate universităților și centrelor academice. Noi nu am selectat copii bogați sau săraci, ci copiii dotați, deștepți, inteligenți, lista elevilor fiind solicitată și de parlament. Marea noastră satisfacție este că două treimi dintre cei înmatriculați sunt copii, tineri de la țară, restul din centre raionale, Bălți și Chișinău. Nu înțeleg de unde atâta venin în unii, în condițiile în care știm cu toții că majoritatea talentelor se nasc la țară, dar aceste ființe minunate nu-și pot dezvolta capacitățile excepționale pentru că nu au bani de studii. Aceste instituții sunt ca o mană cerească pentru cei din mediul rural dornici să facă studii te-meinice. Cât privește „copiii de bani gata”, aceștia nu cred că au nevoie de noi, pentru că nu se prea îngheșuie să facă știință. Scopul nostru, al savanților mai în vârstă, este să creștem generații de oameni cu o gândire liberă, neideologizată, adică să le dăm măcar lor libertatea ideilor, de circulație în lume, de care noi nu am avut parte.

- **Afirma cineva că, în toată lumea, copiii handicapați sunt integrați în școli normale, iar AȘM creează instituții speciale pentru copiii supradotați. Sunteți de acord?**

- Afirmatia îmi amintește de trista teorie egalitaristă de sorginte bolșevică. Conform acestei logici, ar trebui lichidate toate școlile de muzică, de arte frumoase, de medicină etc., ceea ce constituie un absurd. Am citit nu demult încă o „idee-trăsnet” - AȘM trebuie lichidată!, pentru că în lumea civilizată nu ar exista asemenea instituții publice întreținute din buget. Invoc aici doar câteva exemple din Europa, unde academiile de științe sunt publice: Franța, Israel, România. În lume, inclusiv în SUA, există și academii private, dar acestea sunt în serviciul public și funcționează diferit de tradiția clasică europeană. Este irațională desființarea AȘM, mai cu seamă în zilele noastre, în care orice progres este bazat pe știință, pe cunoștințe. Fiindcă am amintit aici de se-

Este irațională desființarea AȘM, mai cu seamă în zilele noastre, în care orice progres este bazat pe știință, pe cunoștințe.

Bilanțuri 2008

culara tradiție a Academiei Franceze, țin să menționez că uniforme academicienilor de la Chișinău au la bază modelul francez.

- Apropo de bugetul statului, AȘM i se reproșează că este finanțată prea mult de stat. Ce finanțare are în prezent AȘM raportată la PIB-ul R. Moldova?

- În 1990, știința din Moldova era finanțată la nivel de 0,73% din PIB, ceea ce constituia aproape \$42 mln. În 2003, acest nivel a scăzut până la 0,18% din PIB. Începând cu 2005, grație Codului cu privire la știință și inovare și reformei în știință, finanțarea a început să crească, astfel încât, în 2008, a atins cota de 0,7% din PIB, constituind 37,5 mln. dolari SUA. După nivelul procentului din PIB ne apropiem de anul 1990, dar valoarea sumelor de atunci raportată la cea de azi este incomparabilă. Normal ar fi ca știința să fie finanțată cel puțin cu 1% din PIB. Prin comparație, în 2007, știința în Italia, Spania, Irlanda, Norvegia, Cehia și Rusia a fost finanțată la nivel de 1-1,5% din PIB; în Olanda, Belgia, Canada și Australia - 1,5-2%; în Franța, Danemarca, Austria, Germania și SUA finanțarea este de peste 2%, iar știința din Co-

reea, Japonia, Finlanda și Suedia a fost finanțată cu mai bine de 3%. A se reține că finanțarea în aceste țări este enormă, dacă facem o simplă comparație între PIB-uri.

- Tragem concluzia că finanțarea AȘM de către stat nu este deloc suficientă pentru atingerea scopurilor mari pe care vi le-ați propus odată cu reformarea din temelie a instituției pe care o conduceți. Starea de lucruri s-a îmbunătățit, însă, substanțial: majorări de salarii, reparații capitale, reutilarea laboratoarelor etc. Care e secretul succesului?

- Nu este niciun secret la mijloc. Muncim, suntem me-

reu în căutare de surse alternative - sponsorizări, granturi, proiecte internaționale. Și nu o fac numai eu ca președinte, ci o face toată comunitatea științifică. Datoria mea a fost să le creez condiții, oportunități, cadru juridic, acum savanții participă la concursuri internaționale, câștigându-și singuri fondurile pentru activitate. Exemplific, în ultimii patru ani, 2000 de cercetători de la noi au beneficiat de granturile CRDF-MRDA (SUA-RM), suma totală atinând \$8 mln. Cercetătorii din R. Moldova au câștigat sume considerabile de la PC 6, Fondul de cercetări din Elveția, Comitetul pentru știință al

NATO, STCU, RFFI, RFGI, din Germania și Spania, suma totală depășind cifra de 10 mln. euro. Odată cu asocierea la PC 7 ni se vor deschide noi oportunități uriașe, dacă vom ști să demonstrăm că suntem cei mai buni, or, cel cu carte - are parte...

- Puteți deschide parantezele privind asocierea la PC 7?

- Programul Cadru 7 (PC 7) este principalul instrument al Uniunii Europene privind finanțarea cercetării și dezvoltării pentru perioada 2007-2013, având drept scop crearea unui Spațiu European al Cercetării, a unei societăți și economii europene, bazate

pe cunoaștere. Cercetătorii din R. Moldova vor avea posibilitatea să participe la toate concursurile PC 7, precum și la procesele decizionale la nivel european. PC 7 e conceput pentru șapte ani și are un buget de peste 50 de mld. de euro. Împreună cu cercetătorii din țările-membre ale UE și țările asociate la PC 7, savanții noștri au participat până în prezent la elaborarea și înaintarea a 60 de propuneri, dintre acestea 14 au fost evaluate pozitiv și se află pe lista principală de finanțare la etapa de negociere cu Comisia Europeană. Avem colaborări fructuoase și cu NATO în cadrul Programului Știință pentru Pace și Securitate. De asemenea, avem un nou parteneriat cu România, în toamna anului trecut am semnat cu Autoritatea Națională pentru Cercetare Științifică din România *Programul de colaborare bilaterală în domeniul cercetării științifice, dezvoltării tehnologice și inovării*. Grație accederii României în UE, R. Moldova, inclusiv AȘM, beneficiază de proiecte europene transfrontaliere foarte utile pentru populație. În general, relațiile cu Academia Ro-

mână s-au intensificat esențial, fapt pentru care îi mulțumesc colegului, academicianului Ionel Haiduc, care ține la noi nu în vorbe, ci în fapte.

- Anul 2009 a început la AȘM cu un eveniment fără precedent. Ați fondat o nouă structură, este vorba de un Centru sau de un Institut?

- Am creat un nou Institut - Institutul de Integrare Europeană și Științe Politice (IIEȘP). Atât modernizarea sistemului politic autohton, cât și procesul de integrare europeană presupun efectuarea unor analize ample privind beneficiile și riscurile acestor procese, inclusiv în ceea ce privește situația demografică, migrația sau conflictul transnistrean.

- Vă mulțumesc mult pentru acest interviu și vă doresc un an bun...

- Mulțumesc și eu presei - publicației TIMPUL în mod special - pentru buna colaborare cu AȘM, pentru contribuția esențială la procesul de popularizare a științei și inovațiilor. Avem, în fond, același scop - edificarea unei societăți informate, bazată pe cunoaștere, așa încât să nu poată fi manipulată. La mulți ani!

Viorica Cucereanu,
pentru TIMPUL

Orange Abonament

3 ore gratuite pe viață cu Numărul Favorit

la conectare sau transfer
de la PrePay la Abonament

Nokia 1680

rata lunară
pe 12 luni 50 lei

rata lunară
pe 6 luni 100 lei

avans
inițial 99 lei

opțiunea Număr Favorit 3 ore este oferită lunar la Abonament, începând cu 80 lei sau 1 oră promoție valabilă până la 31 ianuarie 2009

detalii și condiții pe www.orange.md

orange™